

"Bank Avrasiya" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin
Müşahidə Şurasının "30.4.2019" 2019-cu il tarixli
qəran ilə təsdiq edilmişdir.
(Protokol No 109)

Müşahidə Şurasının sədri

Fuad Aslanov

**"BANK AVRASIYA" AÇIQ SƏHMDAR
CƏMIYYƏTİNİN**

RİSKLƏRİN İDARƏ EDİLMƏSİ ÜZRƏ

SİYASƏTİ

BAKI-2019

1. Ümumi müddəalar

1.1. "Bank Avrasiya" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin (bundan sonra "Bank" adlanacaq) Risklərin İdarə Edilməsi Siyasəti (bundan sonra "Siyasət" adlanacaq) Banklar haqqında Qanunu, Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının Banklarda korporativ idarəetmə standartları, Banklarda risklərin idarə olunması haqqında qaydaları, Banklarda daxili nəzarət və daxili auditin təşkili barədə qaydalar, Banklarda kreditlərin verilməsi qaydaları, Aktivlərin təsnifləşdirilməsi və mümkün zərərlərin ödənilməsi üçün xüsusi ehtiyatların yaradılması qaydaları və Bankın Nizamnaməsinə uyğun olaraq hazırlanmışdır.

1.2. Siyasət bank əməliyyatları və digər sövdələşmələrin həyata keçirilməsi zamanı maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin səmərəliliyini və təhlükəsizliyini, aktiv və passivlərin idarə edilməsinin, o cümlədən aktivlərin qorunmasının, təmin edilməsinin səmərəliliyini, həmçinin bank risklərinin idarə edilməsini təmin etmək məqsədilə hazırlanmışdır və buraya aşağıdakılar daxildir:

- Bankın bazar iqtisadiyyatında qeyri-müəyyənlik, dayanıqlı olmayan inkişaf şəraitində fəaliyyət göstərməsi zamanı yarana biləcək itkilərin qarşısının alınmasına, minimallaşdırılmasına, kompensasiyasına yönəldilmiş qarşılıqlı əlaqəli qayda və prosedurlar kompleksi;
- Risklərə daimi nəzarət edilməsi;
- Risklərin Bankın maliyyə stabilliyinə və onun kreditor və əmanətçilərinin marağına təhlükə yaratmayacaq səviyyədə saxlanması üçün tədbirlərin görülməsi

1.3. Siyasət aşağıdakıları müəyyən edir:

- Bankın risklərinin idarə edilməsi ilə bağlı siyasətini;
- Bankın xüsusiyyətinə, miqyasına və fəaliyyət şərtlərinə uyğun gələn risklərin idarə edilməsi sisteminin təşkili və fəaliyyət göstərməsinin əsas prinsipləri;
- Risklərin idarə edilməsi üzrə struktur orqanlarının, bölmələrinin və vəzifəli şəxslərinin məsuliyyətlərinin bölüşdürülməsi;
- Risklərin idarə edilməsi prosesini tənzimləyən daxili sənədlər sisteminin təşkili prinsipləri;
- Risklərin ayrı-ayrı növlərinin idarə edilməsi prinsipləri.

1.4. Bankda risklərin idarə edilməsi sistemi bank nəzarəti üzrə Bazel komitəsinin tövsiyələri və Mərkəzi Bankın müvafiq tələblərini nəzərə almaqla, bank risklərinin idarə edilməsinə ümumi qəbul edilmiş yanaşma üsulları əsasında hazırlanır.

2. Termin və anlayışlar

2.1. Siyasətdə istifadə olunan terminlər və anlayışlar aşağıdakı mənaları daşıyır:

Risk - ehtimal olunan və ya gözlənilməz hadisələrin baş verməsi nəticəsində yaranan xərclərin (zərərin) bankın kapitalına mənfi təsir göstərməsi ehtimalı;

Bank riski - daxili amillər (təşkilatı strukturun çətinliyi, əməkdaşların ixtisas səviyyəsi, təşkilatı dəyişikliklər, kadr axını və s.) və (yaxud) xarici amillərlə (kredit təşkilatının iqtisadi fəaliyyət şərtlərinin dəyişməsi, tətbiq edilən texnologiyalar və s.) bağlı olaraq əlverişsiz şəraitin yaranması nəticəsində kredit təşkilatının itkilərə məruz qalması və (yaxud) likvidliyinin pisləşməsi mümkünlüyü kimi bank fəaliyyətinə xas olan hallar;

Risklərin idarə edilməsi sistemi – risklərin idarə edilməsi üzrə bu Siyasətlə müəyyən edilmiş elementlərdən ibarət sistem;

İtkilər - Aktivlərin dəyərinin aşağı düşməsi, aktivlərin vaxtından əvvəl silinməsi, məhkəmə qərarlarına, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun səlahiyyət almış orqanların qərarlarına əsasən pul ödənişləri, səhvlərin, qəzaların və digər analoji şəraitlərin aradan qaldırılması nəticəsində baş verən itkilər;

Bank məhsulu – bank tərəfindən həyata keçirilən fəaliyyət növlərini təqdim etmə üsulu;

Baş risk inzibatçısı - risklərin idarə edilməsi funksiyası ilə əlaqədar bankın struktur bölmələrinin fəaliyyətinə nəzarəti həyata keçirən (kuratorluq edən) İdarə Heyətinin üzvü;

Biznes bölmələri - bankın fəaliyyətinin ayrı-ayrı növlərini həyata keçirən və risk yaradan bölmələr;

Riskgötürmə qabiliyyəti – kapital, likvidlik və digər prudensial tələbləri pozmaq şərti ilə bankın götürə biləcəyi riskin maksimum həcmi;

Riskin qəbul edilməsi – kapitalın adekvatlığına dair tələblərə riayət etmək şərti ilə bankın kapitalı hesabına mümkün zərərin qarşılınması;

Riskin minimallaşdırılması – müxtəlif tənzimləmə metodları ilə risklərin azaldılması;

Riskin ötürülməsi - bank tərəfindən riskli hesab edilən əməliyyatların kənar şəxslərə ötürülməsi;

Riskdənqaçma-risk strategiyası ilə müəyyən edilmiş risk səviyyəsindən daha yüksək riskli əməliyyatların həyata keçirilməməsi;

Risk iştahası – bankın strateji hədəflərinə çatması üçün riskgötürmə qabiliyyəti çərçivəsində qəbul etmək istədiyi riskin həcmi;

Risk limiti – bankın hər bir fəaliyyət növü üzrə qəbul edilən riskin maksimal həddi;

Şok - bankdaxili və bankdankənar, əvvəllər müşahidə olunmuş və ya bankın potensial təsir edə biləcək, ehtimal olunan və ölçülə bilən hadisə;

Stress-test - bir neçə şokun bankın maliyyə vəziyyətinə potensial təsirinin qiymətləndirilməsi alati.

3. Risklərin idarə edilməsi sisteminin məqsədləri

3.1. Bank risklərin idarə edilməsi sisteminin növbəti məqsədlərini müəyyən edir;

- Bankın məruz qala biləcəyi risklərin təsnifatının yaradılması, onlar üzərində nəzarətin və qiymətləndirmənin qurulması;
- Risklərin idarə edilməsində qayda və prinsiplərin müəyyən olunması, qərarların qəbulu nəticəsində itkilərin minimallaşdırılmasına yönəldilmiş, sabit dayanıqlılığının təmin olunması, vahid yanaşmanın seçilməsi və təkmilləşdirilməsi;
- Mümkün risk hədlərinin müəyyən olunması və onların bankın inkişaf strategiyası ilə uyğunluğu;
- Bankın maliyyə institutu olaraq yüksək nüfuzunun saxlanılması məqsədilə risklərin idarə edilməsi sisteminin təşkili;
- Ölçülmüş risk həddi çərçivəsində minimal maliyyə itkilərinin tənzimlənməsi.

4. Risklərin idarə edilməsi prinsipləri

4.1 Risklərin idarə edilməsi prosesi növbəti ayrılmaz prinsiplər əsasında həyata keçirilir:

- Prosesin məqsədəuyğunluğu:

Bankın fəaliyyət xüsusiyyətinə yönəlmiş risklərin idarə edilməsi prosesi zamanı Bankın missiyasının həyata keçirilməsi ilə əlaqədar yarana biləcək Strateji risklərin qarşısını almaq üçün bankda ümumi risklərin idarə edilməsi sistemindən istifadə olunur.

Bankın fəaliyyət sistemindən asılı olan digər risklərin idarə edilməsi (məsələn əməliyyat və ya bazar risklərinin idarə olunması) üçün digər alt-sistemlərdən istifadə olunur.

- Dövrü təkrarlanma və fasiləsizlik:

Dövrü təkrarlanma - Biznes prosesinin təkrarlanan mərhələlərində risklərin idarə edilməsi prosesidir. Bu proses zamanı risklərin idarə edilməsi mərhələləri bir biri ilə həm funksional, həm də təşkilati baxımdan əlaqəlidir.

Fasiləsizlik – Fasiləsiz, sabit əsaslarla risklərin idarə edilməsi prosesidir.

4.2. Risklərin idarə edilməsi sistemi öz funksionallığını bank qarşısında qoyulan tapşırıqlar və bankdaxili müstəqil layihələrin dövrü təkrarlanması mərhələsi əsasında qurur:

- Bank və ya ayrılıqda struktur bölmələr səviyyəsində qoyulmuş məqsədlər və tapşırıqların icrası zamanı yarana biləcək mümkün risklərin mündəricatının müəyyən olunması;
- Risklərin kəmiyyət və keyfiyyət olaraq ölçülməsi, qiymətləndirilməsi, təhlili və şərh;
- Müəyyən olunmuş risklər və onların yekun qiymətləndirilməsi barəsində ray bankın risk xəritəsinə uyğun olaraq müvafiq qurum və ya səlahiyyətli şəxsə təqdim olunması;
- Müvafiq qurum və səlahiyyətli şəxs tərəfindən təqdim olunmuş ray əsasən müvafiq risk həddinin yekun qiymətləndirilməsi və qərarın qəbul edilməsi: Riskdən qaçma; riskin minimallaşdırılması; riskin ötürülməsi; riskin qəbul edilməsi;
- Risklərin idarə edilməsi və qəbul edilmiş risk həddi barəsində qərarlara nəzarətin həyata keçirilməsi üçün tədbirlər planının hazırlanması.

4.3. Nəzarət aləti olaraq, qəbul olunmuş normativlər, limitlər, rəqlament və daxili nəzarət sistemi çıxış edir.

- Əhatəlilik və təşkilati resurslarla təminat:

Əhatəliliyin tamlığı – Risklərin idarə edilməsi ümumilikdə bankın bütün qurum və alt-qurumları səviyyəsində həmin struktur ve bölmələrin əməkdaşları tərəfindən həyata keçirilir.

Təşkilati resursların təmin edilməsi – xüsusi risklərin idarə edilməsi üçün təşkil olunmuş düzgün təşkilati strukturdur.

Funksiyaların bölüşdürülməsi: Risklərin idarə edilməsi üçün proses iştirakçıları arasında səlahiyyət və vəzifələrin aydın və səmərəli paylanması, müvafiq risk əməliyyatlarının qiymətləndirmə prosesini həyata keçirən bölmələrin bir-birindən asılı olmamağı vacibdir.

Qarşıya qoyulmuş məqsədlərin səmərəliliyinə nail olmaq və effektiv daxili nəzarət sisteminin qurulması üçün daxili auditin, risklərin idarə edilməsi bölməsinin və uyğunluğa (komplayens) nəzarət edən orqanların fəaliyyəti bir-birindən asılı olmamalıdır.

Davamlı inkişaf: Risklərin idarə edilməsi sahəsində xarici mühitdə baş verən dəyişikliklərdən, müasir informasiya sistemlərdən, strateji uçot texnologiyalarından və prosedurlarından, daima təkmil təcrübə və üsullardan istifadə edərək beynəlxalq təcrübəyə yiyələnmək.

- Prioritetlər və proporsionallıq:

Prioritetlər: Bankın fəaliyyətinin qurulması planlarına, nəticələrinə və onun reallaşma imkanlarına təsir dərəcəsinə risklərin qiymətləndirilməsinin təmin edilməsi,

Proporsionallıq (mütənasiblik): Fərqli risklərə müvafiq bankın alt-sistemləri arasında resursların düzgün bölüşdürülməsi, risklərin idarə edilməsi üsul və proseslərinə uyğun və adekvat nəticələrin hesablanması.

- Nizamlama:
Nizamlama: Daxili normativ sənədlər və onların vaxtında yenilənməsini tənzimləyən risklərin idarə edilməsi prosedurları və üsullarının hazırlanması.
- Şəffaflıq və məlumatlılıq:

Şəffaflıq: Bankın bütün struktur bölmələri və heyəti üçün risklərin idarə edilməsi sisteminin anlaşılıqlı və bank rəhbərliyi tərəfindən dəstəklənən olması.

Məlumatlılıq: Bankın bütün idarəetmə mərhələləri səviyyəsində risklərin idarə edilməsinin müasir, layiqli, aktual, etibar edilə biləcək, asanlıqla əldə oluna bilən informasiya və idarəetmə üzrə hesabatlıq sistemləri üzərində qurulmasıdır.

5. Risklərin idarə edilməsi üsulları

5.1. Bank risklərin idarə edilməsində növbəti üsullardan istifadə edilə bilər:

5.1.1. Risklərin müəyyən olunması və qiymətləndirilməsi, stress-test, ssenariyə uyğun təhlil, risk xəritəsinin qurulması, maliyyə təhlili, kənar müşavirlərin təhlili, texniki(nisbi) təhlil, fundamental təhlil, analitik bazanın qurulması, əməliyyat riskləri üzrə baş vermiş hadisələr jurnalının yardılması, investisiya layihələrinin və bankın ümumi layihələrinin səviyyəsində kənar risk (siyasi makroiqtisadi, ekoloji, rəqabət) faktorları;

5.1.2. Hesablama metodlarına uyğun risklərə nəzarət və risk limitlərinin müəyyən olunması. Bir borcalana, qarşılıqlı borcalanlara, investisiya portfelinin strukturuna, əməliyyat limitlərinə, kontragent/emitenta uyğun risk limitinin müəyyən olunması;

5.1.3. Bank risklərinin və əmlakının sığortalanması;

5.1.4. Mümkün zərərlərin qarşısının alınması məqsədilə ehtiyatların yaradılması;

5.1.5. Daxili nəzarət üsulları;

5.1.6. Uyğunluğa nəzarət;

5.1.7. Valyuta mövqeyinin və qiymətli kağızlar portfelinin idarə edilməsi üsulları;

5.1.8. Effektiv-müasir hesablama və monitoring sistemi;

5.1.9. Likvidliyin idarə olunması üsulları (GAP-təhlil, pul axınının proqnozlaşdırılması);

5.1.10. Normativ üsullar (müvafiq nəzarət və idarəetmə üsullarının normativi);

5.1.12. Əməliyyat riskləri sahəsində baş verə biləcək çatışmazlıqların aradan qaldırılması istiqamətində düzgün aşkarlama mexanizmlərinin qurulması;

5.1.13. Bankın daxili və xarici fəaliyyətinin informasiya təhlükəsizliyi;

5.1.14. Bank əmlakının fiziki təhlükəsizliyi mexanizmlərinin qurulması;

5.1.15. Risk sıralamasını müəyyən etmək məqsədilə risk xəritəsinin qurulması.

6. Risk xəritəsi

6.1. Risklərin qiymətləndirilməsini ümumiləşdirən vacib alətlərdən biri risk xəritəsidir və növbəti mərhələlərdə qurulur:

6.1.1. Investisiya layihələrinin müvafiq mərhələlərində;

6.1.2. Bank məhsullarının portfeli səviyyəsində;

6.1.3. Ümimilikdə bank səviyyəsində.

6.2. Risk xəritəsi bankın biznes əməliyyatları sahələrinin formalaşmasına kömək edir. Əməliyyat risklərinə məruz qalmış sahələrə tarazlaşdırılmış qiymətin verilməsi, alt-bölmələrin məsuliyyət sahələrini, risklərə nəzarətin üsulları və istiqamətlərini müəyyən edir. Resursların müvafiq yerləşdirilməsinə köməklik edir.

7. Risklərin növləri, risk faktorları və qəbul edilmiş risklərin itki növləri

7.1. Risklərin növlərinin siyahısı Risklərin idarə edilməsi strategiyasında öz əksini tapır. Digər risklərin idarə edilməsinin məqsədəuyğunluğu Bankda qəbul edilmiş risk meyarlarını nəzərə almaqla, Risklərin idarə edilməsi strategiyasında əks etdirilir.

7.2. Bu Siyasət ilə risklərə aşağıdakılar aiddir:

7.2.1. Daxili nəzarət və korporativ idarəetmə sisteminin riskləri - Bankın fəaliyyət və inkişaf strategiyasını müəyyən edən qərarların qəbulu zamanı yol verilmiş səhvlər (çatışmazlıqlar) nəticəsində Bankda itkilərin baş verməsi riski.

7.2.2. Kredit riski - borclunun müqavilə şərtlərinə əsasən Bank qarşısında olan maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirməməsi və ya vaxtında, yaxud tam olaraq yerinə yetirməməsi nəticəsində Bankda itkilərin yaranma riski.

7.2.3. Bazar riski - ticarət portfelinin maliyyə alətlərinin və Bankın törəmə maliyyə alətlərinin bazar qiymətlərinin, o cümlədən xarici valyutaların və (yaxud) qiymətli metalların kursunun əlverişsiz istiqamətdə dəyişməsi nəticəsində Bankda itkilərin yaranması riski. Bazar riskinə kapital riski, valyuta və faiz riskləri daxildir.

7.2.4. Kapital riski - həm fond qiymətli vasitələrinin və törəmə maliyyə alətlərinin emitenti ilə, həm də maliyyə qiymətlərinin bazar qiymətlərinin ümumi tərəddüdü ilə bağlı olan amillərin təsiri ilə ticarət portfelinin qiymətli vasitələrinin (qiymətli kağızlar, o cümlədən idarəetmədə istifadə hüququnu təmin edən qiymətli kağızların) bazar qiymətlərinin əlverişsiz dəyişməsi nəticəsində itkilər.

7.2.5. Valyuta riski - Bankın xarici valyutalar və (yaxud) qiymətli metallar üzrə açıq mövqelərində xarici valyutaların və (yaxud) qiymətli metalların kursunun əlverişsiz dəyişməsi nəticəsində itki riski.

7.2.6. Faiz riski - Bankın aktivləri, passivləri və balansdankənar alətləri üzrə faiz dərəcəsinin əlverişsiz istiqamətdə dəyişməsi nəticəsində maliyyə itkilərinin (zərərlərin) yaranması riski

7.2.7. Likvidlik riski - Bankın öz öhdəliklərini tam həcmdə yerinə yetirə bilməməsi ilə bağlı yaranan itki riski. Likvidlik riski Bankın maliyyə aktivləri ilə maliyyə öhdəlikləri arasında tarazlığın pozulması nəticəsində (o cümlədən Bankın bir və ya bir neçə kontragentinin maliyyə öhdəliklərini vaxtında yerinə yetirməməsi nəticəsində) və (yaxud) Bankın öz maliyyə öhdəliklərini dərhal və eyni zamanda yerinə yetirməsi üçün gözlənilməz zərurətin yaranması nəticəsində baş verir.

7.2.8. Əməliyyat riski - daxili qaydalar, bank əməliyyatları və digər sövdələşmələrin aparılması prosedurunun Bankın xassəsinə və fəaliyyət miqyasına və (yaxud) qüvvədə olan qanunvericiliyin tələblərinə uyğun gəlməməsi, kredit təşkilatının əməkdaşlarının və (yaxud) digər şəxslərin onları pozması (bacarıqsızlıq, bilmədən və ya qəsdən görülən tədbirlər və ya tədbirsizlik nəticəsində), Bankın tətbiq etdiyi informasiya, texnoloji və digər sistemlərin funksional imkanlarının (xassələrinin) uyğunsuzluğu (kifayət olmaması) və onların xarab olması (işinin pozulması), həmçinin xarici hadisələrin təsiri nəticəsində birbaşa və ya dolaylı itkilərin yaranma riski.

7.3. Risk faktorları:

Bankın fəaliyyətinə xas olan əsas risk faktorları aşağıdakılardır:

7.3.1. Daxili nəzarət və korporativ idarəetmə sisteminin risk faktorları:

- Bankın öz rəqibləri qarşısında üstünlük qazana biləcəyi fəaliyyətin perspektiv istiqamətlərinin səhv və ya kifayət qədər əsaslandırılmamış təyini;
- Bankın fəaliyyətinin strateji məqsədlərinə çatmasını təmin edəcək ehtiyatların (maliyyə, maddi-texniki, insan) və təşkilati tədbirlərin (idarəetmə qərarlarının olmaması və ya tam həcmdə təmin edilməməsi);
- Bank (Bankın filialları, Bankın real sahibləri) tərəfindən Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, Bankın təsis və daxili sənədlərinə, işgüzar dövrüyanın adətlərinə, peşəkar etika prinsiplərinə əməl etməməsi, kreditorlar, əmanətçilər və digər müştəri və kontragentlər qarşısında müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirməməsi, daxili sənədlərdə müştərilərin və kontragentlərin, səhmdarların, idarəetmə orqanlarının və (yaxud) əməkdaşların maraqlarının toqquşmasını təsirli şəkildə tənzimləməyə, o cümlədən maraqların toqquşmasının mənfi nəticələrini minimuma endirməyə, həmçinin müştərilər və kontragentlər tərəfindən şikayətlərin, məhkəmə iddialarının qaldırılmasının və (yaxud) nəzarət və tənzimləyici orqanlar tərəfindən təsir edilməsinin qarşısını almağa imkan verən mexanizmlərin olmaması;
- Bankın, onun filiallarının, o cümlədən real sahiblərinin cinayət yolu ilə alınmış gəlirlərin leqallaşdırılması (yuyulması) və terrorizmin maliyyələşdirilməsi halları, həmçinin Bankın vicdansız müştəriləri və kontragentləri və (yaxud) əməkdaşlarının həyata keçirdiyi digər qanunsuz fəaliyyətlər ilə səmərəli mübarizə aparmaq qabiliyyətinin olmaması;
- İşçilərin toplanması və vəzifəyə təyin edilməsi zamanı kadrlar siyasətinin çatışmazlığı, "Öz işini tanı və layiq olanı qiymətləndir" prinsipinə əməl edilməməsi;
- Bankla səhmdarların, müştərilərin və kontragentlərin, həmçinin digər maraqlı şəxslərin maraqlarının toqquşması;
- Kütləvi informasiya vasitələrində Bank, yaxud onun əməkdaşları, səhmdarları, idarə orqanlarının üzvləri, filialları, tabe və törəmə təşkilatları haqqında mənfi məlumatın dərc edilməsi.

7.3.2. Kredit riskinin faktorları:

7.3.2.1. Fərdi kredit risklərinin faktorları:

- Ölkədə və regionda iqtisadi və siyasi şəraitin qeyri-stabilliyi (maliyyə böhranı, inflyasiya, ayrı-ayrı bazarlarda əlverişsiz dəyişikliklər və s.);
- Borcalan fiziki şəxsin maddi vəziyyətinin və sosial vəziyyətinin (əmək haqqının dəyişməsi, təqaüdə çıxması, ailə qurması, uşaqların olması və s.) və ya borcalan fərdi sahibkarın və ya hüquqi şəxsin maliyyə vəziyyətinin (maliyyə stabilliyinin, dövrüyyə qabiliyyətinin, rentabelliyinin, likvidliyinin və s. göstəriciləri) dəyişməsi;
- Borcalanın kredit tarixçəsi (yoxdur, müsbət, mənfi);
- Girov kimi çətin realizə edilən və ya tez qiymətdən düşən qiymətli əşyaların qoyulması, girovun itirilməsi;

7.3.2.2. Şəxsi factor (borcalanın intizamsızlığı, qəsdən yalan məlumatın verilməsi, fırıldaq və s.);

7.3.2.3. Bankın toplam kredit risk faktorları:

- Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının maliyyə-kredit siyasətinin dəyişməsi (məcburi ehtiyat normalarının, uçot dərəcəsinin, risk normativlərinin və s.);

Bankın kredit siyasətinin dəyişməsi (kredit portfelinin diversifikasiyası və konsentrasiyası dərəcəsi, kredit portfelinin strukturu, ehtiyatların fəaliyyətin digər istiqamətlərinə 2yönəldilməsi,

yeni kredit alətlərinin tətbiq edilməsi, kredit məhsulları ilə iş texnologiyasının keyfiyyəti, girov siyasəti və s.);

- Şəxsi faktor (Bankın əməkdaşlarının bacarıq və təcrübəsi, kollektivdə mikromühit, sui-istifadələr və s.).

7.3.3. Bazar riski faktorlarına aşağıdakılar daxildir:

7.3.3.1. Kapital riskinin faktorları:

- Maliyyə alətlərinin bazar qiymətlərinin ümumi tərəddüdü;
- Bankın yerinə yetirdiyi fond əməliyyatları həcmnin dəyişməsi;
- Fond qiymətli kağızlarının və törəmə maliyyə alətlərinin emitenti ilə bağlı amillərin təsiri ilə ticarət portfelinin fond qiymətli kağızlarının və törəmə maliyyə alətlərinin bazar qiymətinin əlverişsiz istiqamətdə dəyişməsi;
- Maliyyə alətlərinin bazar qiymətlərinin ümumi tərəddüdü.\

7.3.3.2. Valyuta riskinin faktorları:

- Milli valyuta kursunun dəyişməsi;
- Bankın həyata keçirdiyi valyuta əməliyyatlarının həcmnin dəyişməsi;
- Xarici valyutada verilmiş aktiv və passivlərin dəyəri arasında tarazlığın olmaması.

7.3.3.3. Faiz riskinin faktorları:

- Bazarda faiz dərəcələrinin səviyyəsinin dəyişməsi;
- Vəsaitlərin cəlb edilməsi və yerləşdirilməsi dərəcələri arasında fərqin (spread) dəyişməsi;
- Faiz riskinə həssas olan və ya həssas olmayan aktiv və passiv portfellərinin strukturunda dəyişiklik;
- Bankın həyata keçirdiyi faiz riskinə həssas olan və ya həssas olmayan əməliyyatların həcmnin dəyişməsi;
- Bank əməliyyatlarının idarə edilməsində yol verilmiş və risk mövqelərinin yaranmasına səbəb olan səhvlər.

7.3.4. Likvidlik riskinin faktorları:

- Bankın maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin müddətlər, məbləğlər üzrə və ayrı-ayrı valyutalar nöqtəyi-nəzərindən (o cümlədən Bankın bir və ya bir neçə kontragentlərinin öz maliyyə öhdəliklərinin vaxtında yerinə yetirməməsi nəticəsində) tarazlaşdırılmaması;
- Bankın öz maliyyə öhdəliklərini dərhal və hamısını birdən yerinə yetirməsi zərurətinin yaranması.

7.3.5. Əməliyyat riski faktorları:

- Fiziki və (yaxud) hüquqi şəxslərin Bankın maraqlarına qarşı yönəlmiş təsadüfi və ya qasdli hərəkətləri;
- Bankın bölmələrin və əməkdaşların səlahiyyətlərini bölüşdürmək sahəsində, bank əməliyyatlarını və digər sövdələri yerinə yetirmək, onları sənədləşdirmək və hesabatda əks sahəsində təşkilati quruluşunun möhkəm olmaması, bankdaxili qayda və prosedurların olmaması və əməkdaşların təyin edilmiş qayda və prosedurlara əməl etməməsi, daxili nəzarətin səmərəsizliyi;
- Sistem və avadanlığın işində nasazlıqlar, Bankın server avadanlığında, korporativ şəbəkədə yaranan nasazlıqlar, bank əməliyyat sistemində yarana bilən dayanmalar;
- Bankın nəzarətindən kənar əlverişsiz xarici şəraitlər.

7.4. Qəbul edilmiş risklərin həyata keçirilməsi halında mümkün itki növləri:

- Aktivlərin dəyərinin azalması;

- Maddi aktivlərin oğurlanması;
- Məhkəmələrin qətnamələri (qərarları), Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun səlahiyyət almış orqanların qərarları əsasında edilən ödənişlər;
- Müştərilər və kontragentlərə, o cümlədən kredit təşkilatının əməkdaşlarına kredit təşkilatının günahı ucbatından məhkəmədən kənar dəymiş zədələrin əvəzinin ödənməsi məqsədilə edilən pul ödənişləri;
- Təsərrüfat fəaliyyətinin bərpasına və səhvlərin, qəzaların, təbii fəlakətlərin və digər analoji hadisələrin nəticələrini aradan qaldırmaq üçün çəkilən xərclər;
- Digər itkilər.

8. Risklərin idarə edilməsi sisteminin təşkili və fəaliyyət prinsipləri

8.1. Risklərin idarə edilməsi sisteminin təşkilinin əsas prinsipləri.

8.1.1. Bankın risklərin idarə edilməsi sistemi aşağıdakı prinsiplərə əməl etməlidir:

- Bankın xassəsinə, miqyasına və fəaliyyət şərtlərinə uyğun olmalıdır (o cümlədən risklərin idarə edilməsinə çəkilən xərclərin minimuma endirilməsini təmin etməlidir).
- Bankın məruz qaldığı risklərin çeşidlərində əsaslı dəyişikliklərə səbəb olacaq biznesin genişlənməsi hallarında (aparılan əməliyyatların sayının artması, bazarın yeni segmentlərinin tutulması, fəaliyyət miqyaslarının artması), o cümlədən tənzimləyicilərin tələblərinin dəyişməsi hallarında inkişaf etməlidir (risklərin idarə edilməsinə yanaşma üsullarını dəyişmək).
- Risklərin səbəblərini aradan qaldırmaqla, onların qarşısını almaq, daha doğrusu, risk hallarının və onların nəticələrinin ağırlığını azaltmaq məqsədilə mövcud biznes proseslərin dəyişdirilməsinə yardım etmək.
- Risklərin idarə edilməsi sisteminin Bankın xassəsinə, miqyaslarına və fəaliyyət şəraitlərinə uyğunluğunu təmin etmək üçün, həmçinin müxtəlif növlü risklərin Bankın işgüzar fəaliyyətinə eyni dərəcədə təsir etmədiyini nəzərə almaqla, risklərin idarə edilməsi sisteminin ilk növbədə Bankın əsas risk növlərinin müdafiəsinə yönəlməlidir. Bu risklər Bankda qəbul edilmiş risk meyarlarını nəzərə almaqla, Bankın müxtəlif risklərə maruqalma mümkünlüyünün müntəzəm qiymətləndirilməsi yolu ilə müəyyən edilir.

8.1.2. Risklərin idarə edilməsi sisteminin inkişafı prinsipinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə Bank risklərin idarə edilməsinə cavabdeh olan bölmələrin işçilərinin pəsəkərlığının daimi yüksəldilməsini, faktiki olaraq yaranan risk növlərinin müntəzəm təhlilini və qısa və orta müddətə proqnozlaşdırılmasını təmin edir.

8.1.3. Risk hadisəsinə cavab reaksiyası prinsipini təmin etmək üçün risklərin idarə edilməsi departamenti Bankın üzləşdiyi itkilərin həcmində, onların baş verməsinə və kompensasiya üsullarına dair məlumatları əks etdirən analitik məlumatlar bazasını yaradır.

8.2. İtkilər üzrə məlumatlar bazası aşağıdakı prinsipləri nəzərə almaqla təşkil olunur:

8.2.1. Məlumat bazasında qeydə alınan risk hadisələri Bankın faktiki olaraq üzləşdiyi aşağıdakı kimi itkilər şəklində mühasibatlıq uçotunda əks etdirilməlidir:

- aktivlərin dəyarinin azalması hesabına;
- aktivlərin vaxtından əvvəl silinməsi;
- məhkəmələrin qətnamələri (qərarları), Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun səlahiyyət almış orqanların qərarları əsasında edilən ödənişlər;
- işçilərin səhvlərinin, oğurluq hallarının, informasiya sistemlərinin nasazlığının, qəzaların, təbii fəlakətlərin və digər analoji şəraitlərin nəticələrinin aradan qaldırılması üçün pul vəsaitlərinin xərclənməsi;
- digər itkilər.

Məlumatlar bazasının ayrıca götürülmüş bölməsində xarici məlumat, daha doğrusu, digər kredit təşkilatlarında baş vermiş risk hadisələrinə dair müxtəlif etibarlı mənbələrdən alınmış məlumatlar, qeyd edilə bilər.

8.2.2. Risk hadisələrinin qarşısının alınması prinsipinin həyata keçirilməsi üçün risklərin idarə edilməsi departamenti risk göstəriciləri üzrə məlumatlar bazasını təşkil edir: Risk göstəriciləri üzrə məlumatlar bazası aşağıdakı məqsədlərlə yaradılır:

- Risk hallarının qarşısını almaq işləri üçün lazım olan analitik məlumatın toplanması;
- Sonrakı limitləşmə üçün əsas risk göstəricilərinin seçilməsi.

8.2.3. Risk hadisələrinin qarşısının alınması üçün işin ayrıca istiqaməti - Bank üçün yeni bank məhsulları, bank və yeni qeyri-bank əməliyyatlarının növləri üzrə risk xəritəsinin hazırlanması və/və yə risk rəyi alınması.

8.2.4. Risklərin idarə edilməsi departamentinin riskləri idarəetmə sisteminin keyfiyyətinin yoxlanılması üçün:

- Hər ay Bankın kredit portfelin əsas keyfiyyət göstəricilərinin qiymətləndirilməsi həyata keçirilir;
- Hər ay ümumi qısamüddətli likvidliyin, ani likvidliyin, cari likvidliyin, cəlb edilmiş vəsaitləri strukturunun, iri kreditorların və əmanətçilərin riskindən asılılığın göstəricilərinin qiymətləndirilməsi nəticələri ilə müəyyən edilən likvidliyin qiymətləndirilməsi aparılır;
- Hər ay Bankın bazar risklərinin qiymətləndirilməsi aparılır;
- Hər rüb Bankın əməliyyat risklərinin qiymətləndirilməsi aparılır (bank fəaliyyətinin əsas istiqamətləri üzrə təfərrüatlar).

Risklərin idarə edilməsi departamenti ildə bir dəfə risklərin idarə edilməsi sisteminin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsinə dair hesabat hazırlayır və RİK vasitəsi ilə Müşahidə Şurasına təqdim edir.

8.3. Risk faktorlarının aşkar edilməsi.

8.3.1. Bank hazırki inkişaf mərhələsində Bank üçün ən əhəmiyyətli olan risk faktorlarının aşkar edilməsi üzrə müntəzəm işlər aparır. Çoxsaylı risk faktorları arasından iki şərtin - hər hansı əlverişsiz hadisənin baş vermə mümkünlüyü (ehtimalı) və onun Banka təsir dərəcəsinin, uzlaşması əlamətinə görə ən vacib risklər seçilir.

8.3.2. Bank üçün ən vacib risk faktorlarının ayırd edilməsində Bankın istifadə etdiyi üsullar Bankda risklərin idarə edilməsi sisteminin inkişaf səviyyəsindən, hər hansı risk növünün təsirinə məruz qalmış əməliyyatların həcmindən asılı olaraq və müxtəlif risklərin idarə edilməsi siyasətinin dəyişməsi zamanı dəyişə bilər.

8.3.3. Risklərin idarə edilməsi sisteminin cari inkişaf mərhələsində riskin əhəmiyyətli faktorlarının aşkar edilməsi üçün Bankda müxtəlif risk növlərinin həyata keçməsindən yaranmış itkilərə dair əldə olan statistik məlumatların kəmiyyət təhlili ilə tamamlanmış ekspert üsulundan istifadə edilir.

8.3.4. Risklərin konkret növləri üzrə əhəmiyyətli amillərin aşkar edilməsinin təfərrüatlı qaydası Müşahidə Şurasının təsdiq etdiyi riskin konkret növlərinin idarə edilməsi üzrə Əsasnamələrdə müəyyən edilir.

8.4. Risk faktorlarının qiymətləndirilməsi.

8.4.1. Bankın risk faktorlarının qiymətləndirilməsi üçün istifadə etdiyi üsullar Bankda risklərin idarə edilməsi sisteminin inkişaf səviyyəsindən asılı olaraq və müxtəlif risklərin idarə edilməsi siyasətinin təkmilləşməsi zamanı dəyişə bilər.

8.4.2. Risklərin konkret növləri üzrə risk faktorlarının qiymətləndirilməsinin təfərrüatlı qaydası Müşahidə Şurasının təsdiq etdiyi risklərin konkret növlərinin idarə edilməsi üzrə Əsasnamələrdə/Qaydalarda müəyyən edilir.

8.5. Toplam məqbul risk səviyyəsinin müəyyən edilməsi qaydası.

8.5.1. Riskin məqbul toplam səviyyəsi itkilərin hesabat dövrü ərzində Bankın maliyyə stabilliyi və onun kreditorlarının və əmanətçilərinin maraqları üçün təhlükə yaratmayacaq maksimum kəmiyyətidir.

8.5.2. Riskin məqbul toplam səviyyəsinin kəmiyyəti Müşahidə Şurası tərəfindən risklərin idarə edilməsi üzrə seçilmiş strategiyani nəzərə almaqla və formalasmsis ehtiyatların və gəlirin hesablaşma kəmiyyətinin cəmindən artıq olmamaq şərtilə müəyyən edilir.

8.5.3. Məqbul toplam risk səviyyəsinin kəmiyyəti siyahısı və təyin edilmə qaydası risklərin ayrı-ayrı növlərinin idarə edilməsi üzrə əsasnamələrdə təsvir edilən limitlər sistemi və normativ göstəricilər vasitəsilə müəyyən edilir.

8.6. Riskin monitorinqi və riskə nəzarət.

8.6.1. Risklərin monitorinqi riskin səviyyəsinin artması ehtimalının qarşısını almaq üçün aparılır.

8.6.2. Riskin monitorinqi Bankın fəaliyyət göstəriciləri sisteminin (o cümlədən statistik, maliyyə) müntəzəm təhlili vasitəsilə, məsələn: riskin səviyyəsinin əsas göstəriciləri sistemindən, yəni nəzəri və ya empirik baxımdan Bankın qəbul etdiyi risk səviyyəsi ilə bağlı olan göstəricilər və ya parametrlərdən istifadə etməklə aparılır, əsas göstəricilər üçün limitlər (hədd kəmiyyətləri) təyin edilə bilər ki, bu da Bank üçün əhəmiyyətli olan risklərin aşkar edilməsinə və onlara vaxtında müvafiq təsir göstərilməsinə imkan verəcək.

8.6.3. Risklərin müxtəlif növlərinin monitorinqinin aparılma dövriliyi və qaydası risklərin ayrı-ayrı növlərinin idarə edilməsi üzrə Əsasnamələrdə/Qaydalarda təsvir edilmişdir.

8.6.4. Toplam risk səviyyəsinə, risklərin idarə edilməsi üzrə təyin edilmiş qayda və prosedurların yerinə yetirilməsinə nəzarət Bankın risklərin idarə edilməsi sistemi çərçivəsində həyata keçirilir:

- Toplam risk səviyyəsinə strateji nəzarəti Müşahidə Şurasının nümayəndələrinin iştirakı ilə RİK tərəfindən aparılır;
- Toplam riskin səviyyəsinə operativ nəzarət risklərin idarə edilməsi departamenti və nəzarətedici bölmələr tərəfindən həyata keçirilir.

8.6.5. Bankın risklərin idarə edilməsi sahəsində aşağıdakılara nəzarət edilir:

- Təyin edilmiş limitlərə və normativ göstəricilərə əməl etmə;
- Tənzimləyici orqanların normativ aktlarının və bankın risklərin idarə edilməsi üzrə daxili sənədlərinin tələblərinə əməl etmə;
- Risklərin idarə edilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsinə yönəlmiş tədbirlər planlarının yerinə yetirilməsi;
- Riskin əsas göstəriciləri əsasında risklərin idarə edilməsi sisteminin səmərəliliyi.

8.7. Riskin minimallaşdırılması

8.7.1. Bank riskin minimallaşdırılması üçün aşağıdakı əsas üsullardan istifadə edir:

Daxili nəzarət və korporativ idarə sisteminin riskləri: qərarların qəbul etmə çərçivəsində idarəetmə orqanlarının səlahiyyətlərinin bölüşdürülməsi, Bankın fəaliyyətinin mümkün yeni istiqamətlərini müəyyən etmək və yeni strateji məqsədləri qarşıya qoymaq üçün bank xidmətləri bazarının monitorinqi, Bankın əməkdaşlarının ixtisasının artırılması, xarici auditin, daxili nəzarət sisteminin səmərəli təşkili.

Kredit riski: borcalanın krediti ödəmə bacarığının təhlili, kredit portfelinin diversifikasiyası, kreditin təminatı, girovların sığorta edilməsi, ssudalar, ssuda və ona bərabər borclar üzrə mümkün itkiləri ödəmək üçün ehtiyatların yaradılması, yüksək kredit riskinə malik sövdələrin həyata keçirilməsi üçün xüsusi qərar qəbul etmə ardıcılığın tətbiqi, borcun vaxtından əvvəl ödənməsi və öhdəliklərə xitam verilməsi şərtlərinin hazırlanması üzrə tələblərə əməl edilməsi.

Bazar riski:

- Kapital riski - əməliyyat limitlərinin qoyulması;
- Valyuta riski - açıq valyuta mövqələrinə limitlər (Bankın toplam valyuta mövqeyinə limit, ayrı-ayrı valyutalar üzrə sub-limitlər);
- Faiz riski - müxtəlif valyutalarla ifadə edilmiş faiz ehtiyatlarının təhlili (GAP - təhlil), cəlb edilən və yatırılan faiz ehtiyatları arasında fərqin müəyyən edilməsi, müxtəlif müddət və valyuta qrupları üzrə faiz marjasının hesablanması.

Likvidlik riski: pul vəsaitlərinin axınının proqnozlaşdırılması, xəbərdaredici göstəricilərin hesablanması, limitlər (likvidliyin maksimum fərq kəmiyyəti və Bankın daxili sənədləri ilə təyin edilən digər limitlər), hadisələrin gözlənilməz istiqamətdə inkişafı zamanı likvidliyin bərpa edilməsi üzrə tədbirlərin planlaşdırılması, likvidlik vəziyyətinin stress-sınağı. Likvidlik riskinin idarə edilməsi məqsədilə likvidlik ehtiyatları formalaşdırılır (likvidlik "yastığı").

Əməliyyat riski: səlahiyyətlərin bölünməsi, fəaliyyətin tənzimlənməsi, bank texnologiyalarının avtomatlaşdırılması, itkilərin uçotu, risk və nəzarətlərin özünü qiymətləndirilməsinin həyata keçirilməsi, riskin əsas göstəricilərinin monitorinqi, daxili nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsi.

8.7.2. Hər hansı səbəbdən riskin səviyyəsini aşağı salmaq mümkün olmur, İdarə Heyəti onun qəbul edilməsinə dair qərar qəbul edə bilər. Riskin məqbul səviyyəyə endirilməsi riskin yaranması ilə əlaqədar olan əməliyyatların həcmünün məhdudlaşdırılması ilə əldə edilir.

8.7.3. Müstəsna hallarda Müşahidə Şurası məhdud dövr ərzində müəyyən maliyyə əməliyyatlarının aparılmasından, yeni xidmət və məhsulların və yüksək risk ilə müşayiət olunan digər fəaliyyətlərin tətbiq edilməsindən imtina etməklə riskdən qaçma yaxud riskin ötürülməsi taktikasından istifadə etmək qərarı qəbul edə bilər.

9. Risklərin idarə edilməsinin təşkilati strukturu.

9.1.1. Risklərin idarə edilməsinin əlaqələndirilməsi və mərkəzləşdirilməsi məqsədilə Bankda risklərin idarə edilməsi departamenti - Bankın əməliyyatlar (sazişlər) apararı, itki risklərinə məruz bölmələrindən asılı olmayan bölmə fəaliyyət göstərir.

9.1.2. Bankda risklərin idarə edilməsinin üç səviyyəli strukturu formalaşır:

- Birinci: Müşahidə Şurası, İdarə Heyəti, Risklərin İdarəetmə Komitəsi, Kredit Komitəsi, Baş Risk İnziabatşısı;
- İkinci: Risklərin idarə edilməsi departamenti;
- Üçüncü: Bankın nəzarətedici bölmələri.

10. Risklərin idarə edilməsi departamentinin fəaliyyət üsulları.

10.1.1. Bank, Mərkəzi Bankın tələblərinə qəbul edilmiş üsulları nəzərə almaqla risklərin qiymətləndirilməsi və idarə olunması üsullarını müstəqil müəyyən etmək hüququnu özündə saxlayır.

10.1.2. Maliyyə analitikləri tərəfindən istifadə olunan risklərin qiymətləndirilməsi üsullarının yüksək mobilliyi ilə əlaqədar Risklərin idarə edilməsi departamenti istifadə etdiyi bank risklərinin təhlili və idarə olunması üsullarını müntəzəm olaraq dəyişə bilər. Risklərin idarə edilməsi departamenti tərəfindən hazırlanan/istifadə olunan üsullar Bankın cari fəaliyyətini yerinə yetirən zaman yaranan bank risklərinin optimal idarə olunmasını təmin etməli, beynəlxalq təcrübədə istifadə olunan risklərin qiymətləndirilməsi və idarə olunması üsullarını nəzərə almalıdır.

10.1.3. Risklərin idarə edilməsi departamenti tərəfindən istifadə olunan risklərin qiymətləndirilməsi və idarə olunması metodikasını Bankın Müşahidə Şurası təsdiq etməlidir.

10.1.4. Risklərin idarə edilməsi departamenti Bankın Müşahidə Şurası tərəfindən təsdiq edilmiş Metodikani Bankın əməkdaşlarının bank risklərinin idarə olunması üsulları ilə tanış olması/təlimi çərçivəsində Bank əməkdaşlarının diqqətinə çatdırır.

10.1.5. Bankın fəaliyyəti zamanı yaranan risklərin qiymətləndirilməsi üzrə istifadə olunan üsulların aktuallığına və onların yerinə yetirilməsinə nəzərəta Risklərin idarə edilməsi departamenti cavabdehlik daşıyır.

11. Yekun müddəalar.

11.1.1. Bu Siyasət Müşahidə Şurası tərəfindən təsdiq edildiyi andan qüvvəyə minir.

11.1.2. Bu Siyasətə edilən əlavə və dəyişikliklər Müşahidə Şurasının qərarı ilə qüvvəyə minir.

Təqdim etdi:

Risklərin idarə edilməsi departamentinin direktoru

Emin Bədirxanov

Tikilib və möhürlənib cəmi ¹³ (on üç) vərəqdə

Müşahidə Şurasının Sədri

F.C.Aslanov

